

šibka interakcija

①

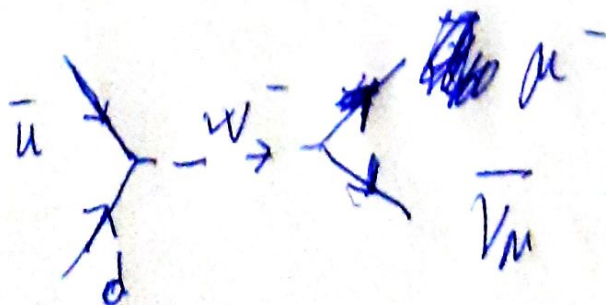
$$\left. \begin{array}{l} \pi^0 \quad \tau = 8,4 \cdot 10^{-17} \text{ s} \\ \pi^- \quad \tau = 2,6 \cdot 10^{-8} \text{ s} \end{array} \right\} ?$$

Razlika ν τ tako velika, da mora razpad potekati preko različnih interakcij.

π : najlažji hadroni $\rightarrow$ razpadajo po ~~nek~~ drugih int., ne po moči.

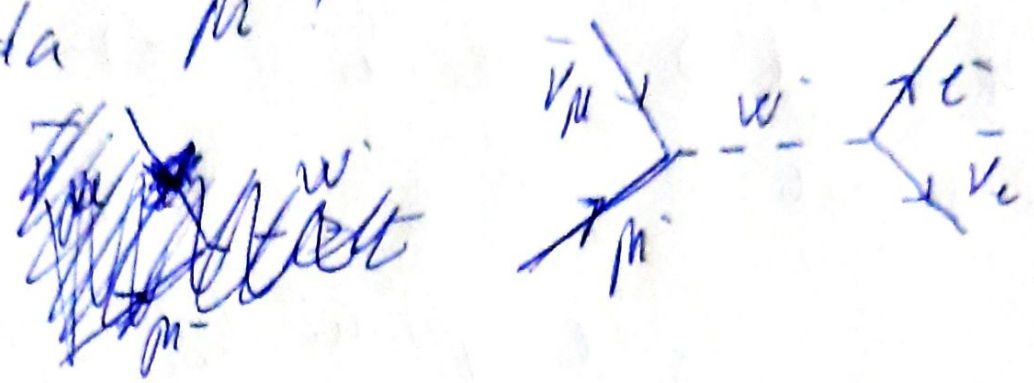
$$\pi^0 \rightarrow \gamma\gamma \quad \text{EM}$$

$$\pi^- \rightarrow \mu^- \bar{\nu}_\mu \quad \text{šibka}$$

Podobno - po zibki int. -
 razpada m^-

(2)

Znaklaka τ Z :

libka: $|M_w|^2 \propto \left[\frac{g_w}{(M_w c^2)^2} \right]^2$

EM: $|M_{EM}|^2 \propto \left[\frac{g_{EM}}{2^2 c^2} \right]^2$

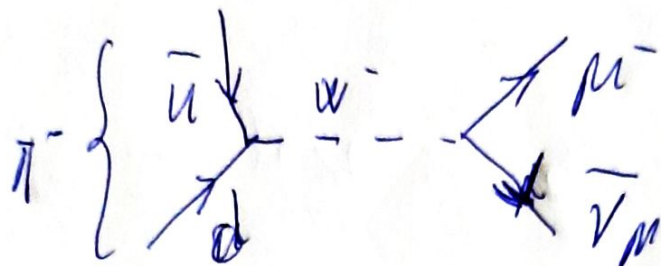
$\pi \sim n \quad g^2 c^2 \sim (M_\pi c^2)^2$

$\frac{\tau_w}{\tau_{EM}} \propto \left| \frac{M_{EM}}{M_w} \right|^2 \sim \left[\frac{M_\pi c^2}{M_w c^2} \right]^2 \sim 10^{-11}$

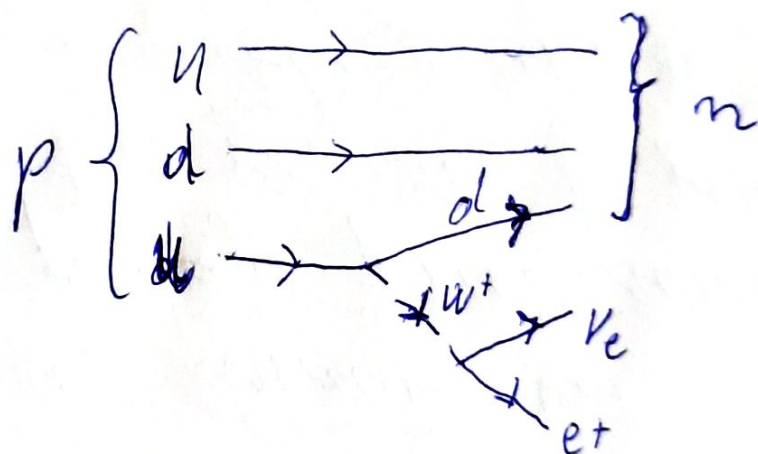
Šibka int. poročila tudi
jedrsko razpada B:

(1)

$$\pi^- \rightarrow \mu^- \bar{\nu}_\mu$$

$$p \rightarrow n e^+ \nu_e$$

Operator parnosti

$$\hat{P} \psi(\vec{r}) = \psi(-\vec{r})$$

$$\hat{P}^2 \psi(\vec{r}) = \hat{P} \psi(-\vec{r}) = \psi(\vec{r})$$

⇒ lastna vrednosti: $\hat{P}^2: 1$

lastna -1 $\hat{P}: \pm 1$

$\vec{P}$: zrcaljenje prostora
(diskretna transform.)

(2)

Če so enačbe gibanja nekoga sistema invariantne na $\vec{P}$, tedaj pravimo, da se parnost ohranja, sicer je ohranitev parnosti kršena.

Operator konjugacije naboja

$$\vec{C} \psi = \bar{\psi}$$

↓   ↓
delc   anti-delc

zopet $\vec{C}^2 \psi = \psi \Rightarrow$ lastne vrednosti $\vec{C}: \pm 1$

Operator sučnosti

(3)

Sučnost: projekcija spina
na smer gibalne količine

$$\hat{\Sigma} = \frac{\hat{\mathbf{r}}}{r} \cdot \frac{\hat{\mathbf{p}}}{p}$$

↑
operator spina

za fermion $s = \frac{1}{2} \Rightarrow \Sigma = \pm \frac{1}{2}$

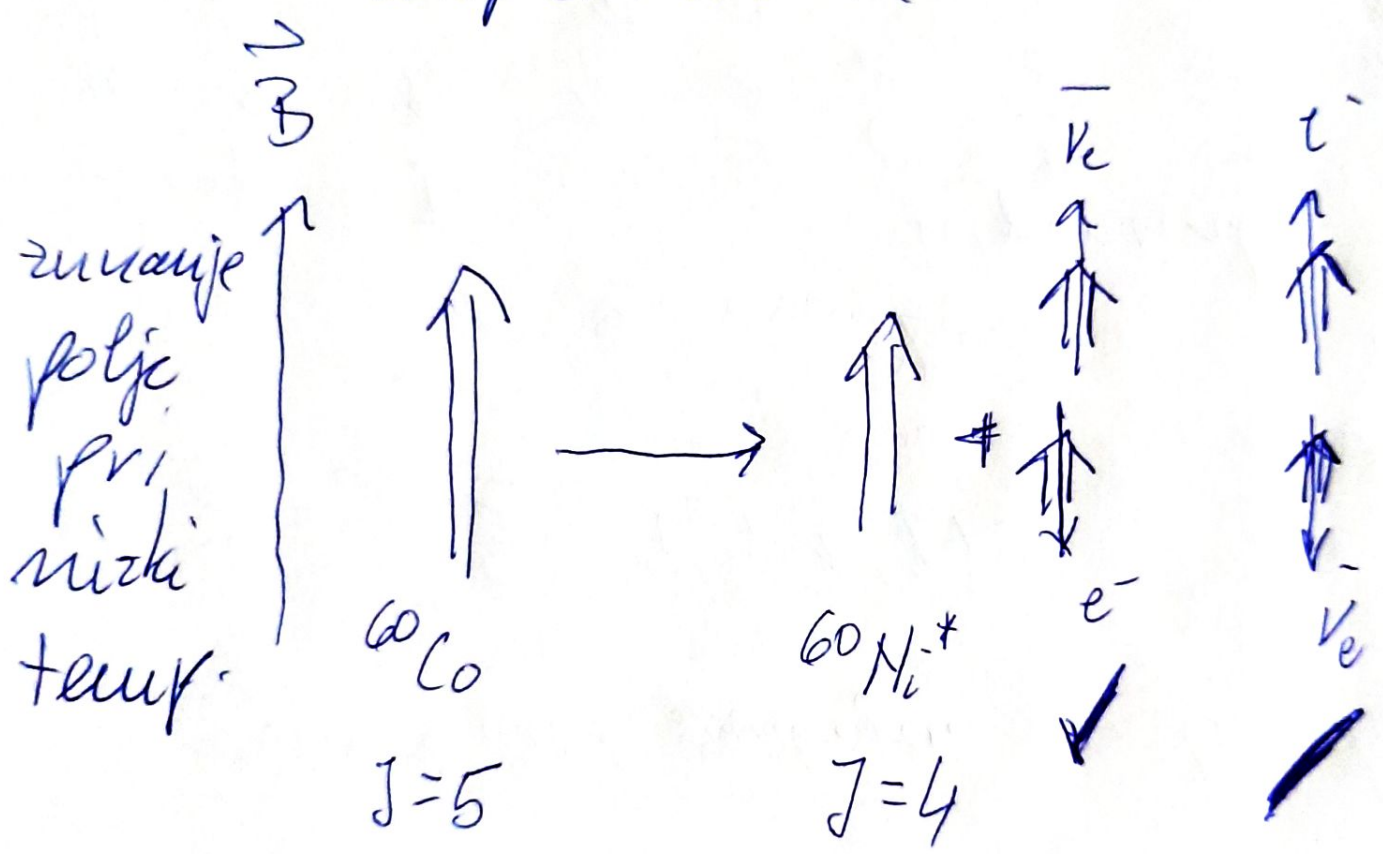
Kriterij parnosti

L. 1956 sta Tsung Dao Lee
in Chen Ning Yang pregledala
dotlej znane eksp. podatke
o procesih preko jilke int.
in postavila hipotezo, da

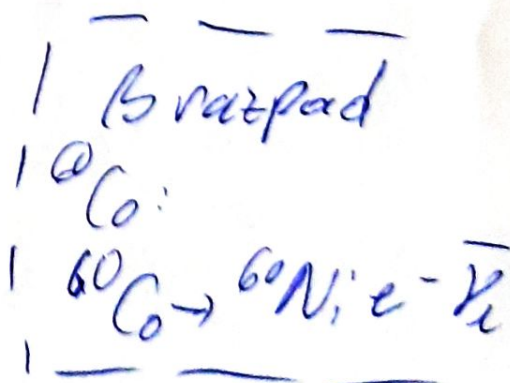
le-ta krši ohranitev
parnosti. V dogovoru z

Shien Shiming Wu pridejo
do eksperimenta:

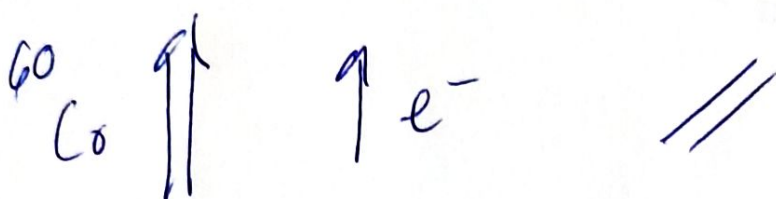
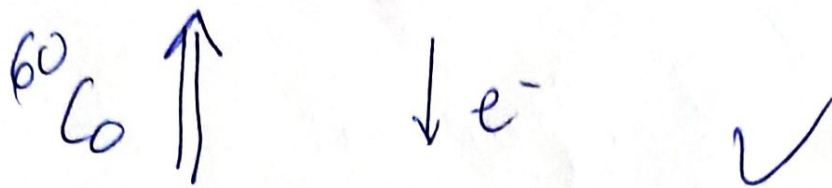
→ manj gib. jedr.

⇒ projekcija spina

~~all~~ Rezultat pomeni,
da šibka int. krši parnost

zakaj?

(spin je aksialni vektor)

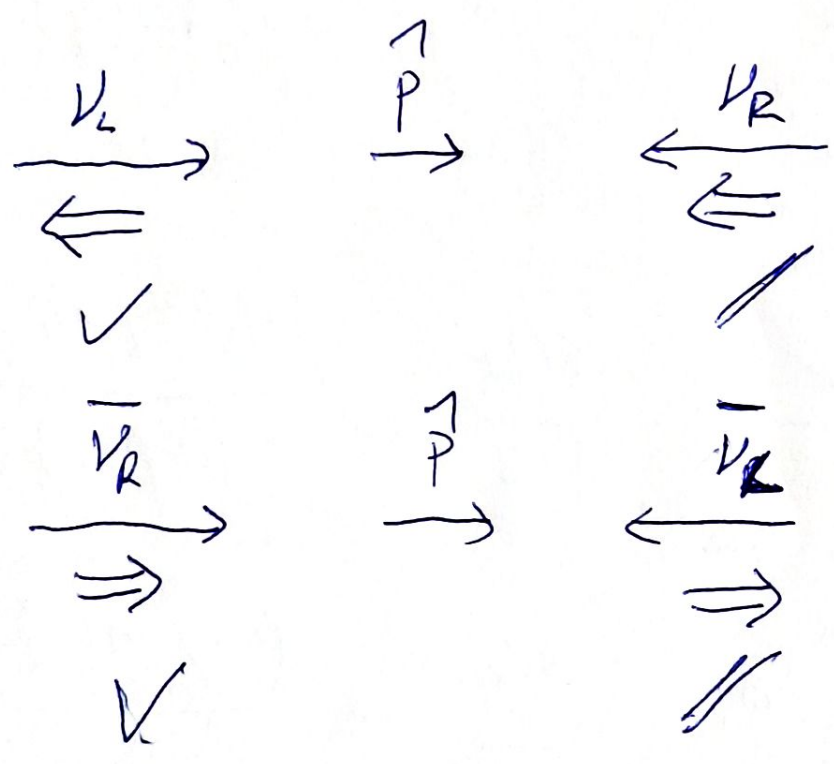
če bi se javnost ohranjalo,
bi imeli tudi obeli primerov.

Ostale inter. (EM in močna)
ohranjajo javnost!

6

Rezultat ^{60}Co eksperim.

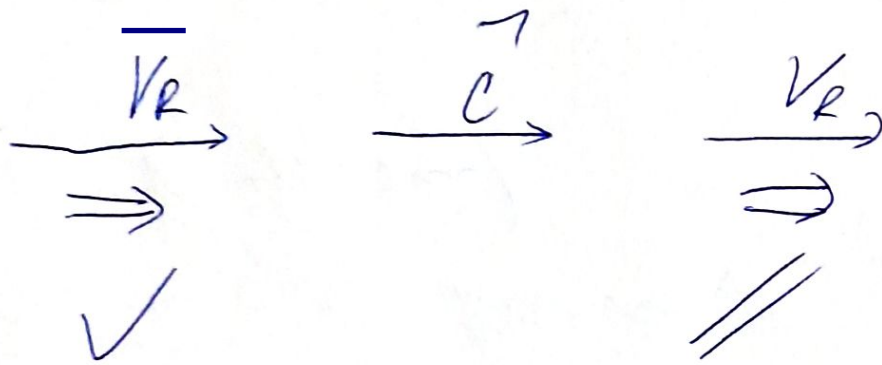
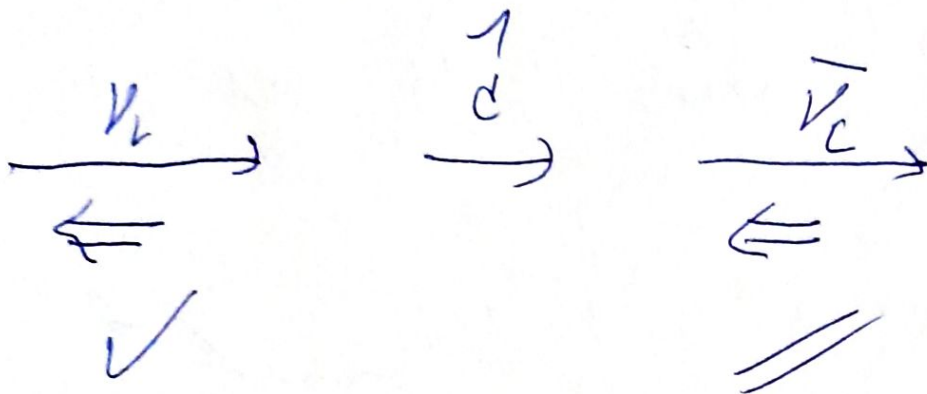
nam pove, da imamo optatka
le $\neq$ levosučirni neutrini

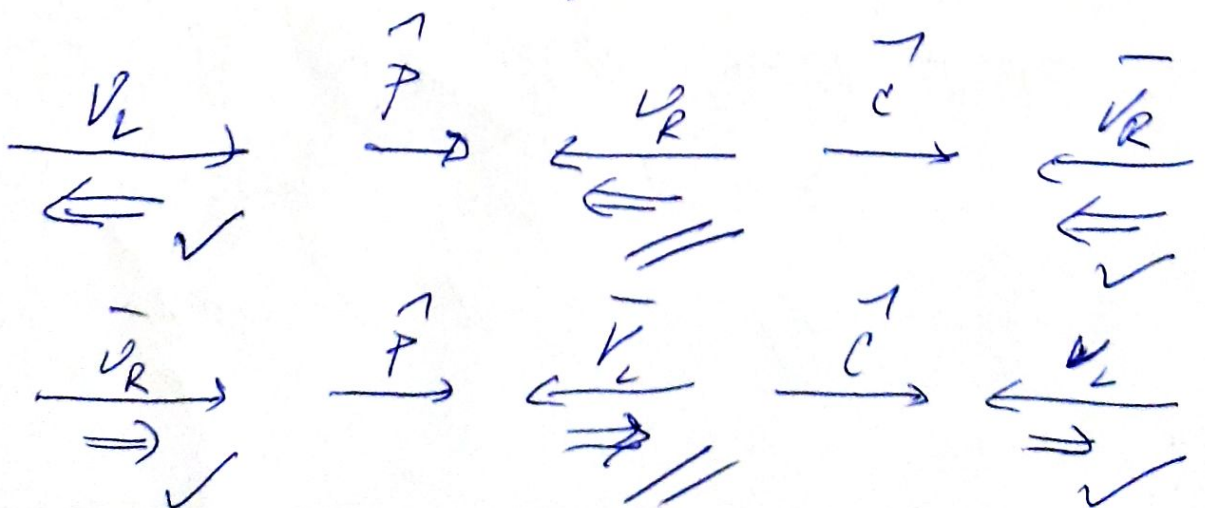
$\uparrow$ teh stanj v
 šibki int. (ki pa je
 edina, ki jo V občutijo!)
 me optimo $\Rightarrow$
 $\Rightarrow$ kvantni parnosti

To likvati pomeri kvitov
 korigacije udvoja 7

V 50-ih letih so raziskovali
 (L. Landau), da se obravnava
 kondenzirana snov $\mathbb{Z}_2$.

8

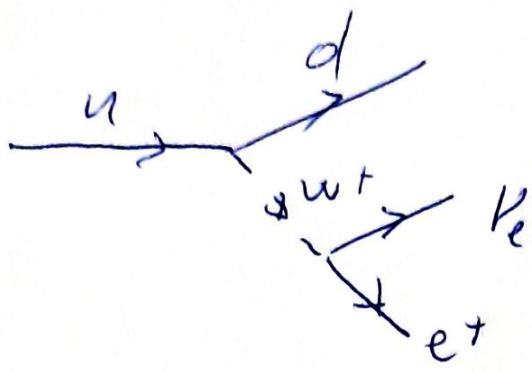
V 60-ih letih so z
eksp. ugotovili, da sibka int.
ne olajšuje parnosti CP .

To je eden osnovnih
(Laharovih) pogojev za ratvoj
današnjega vesolja. (o tem
pri predmetu FJOD).

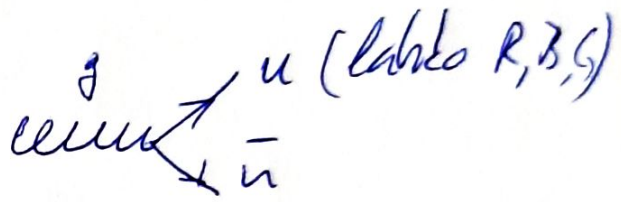
Matrica Cabibbo-Kobayashi -
-Maskawa (CKM)

sibka int. je edina, ki
spreminja okus kvarkov.

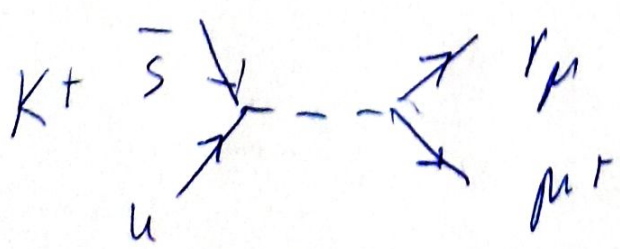
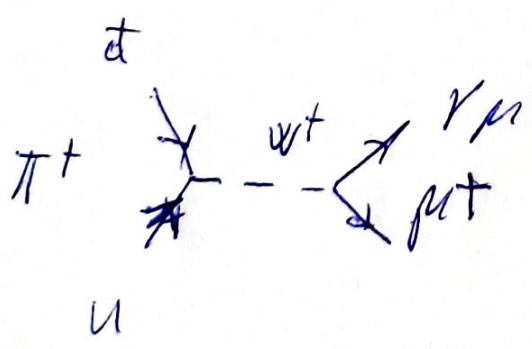
mpv,

šicev

Vendar v 60-ih letih problem 2

veliko volj
verjeten, kot

Nicola Cabibbo je l. 1963

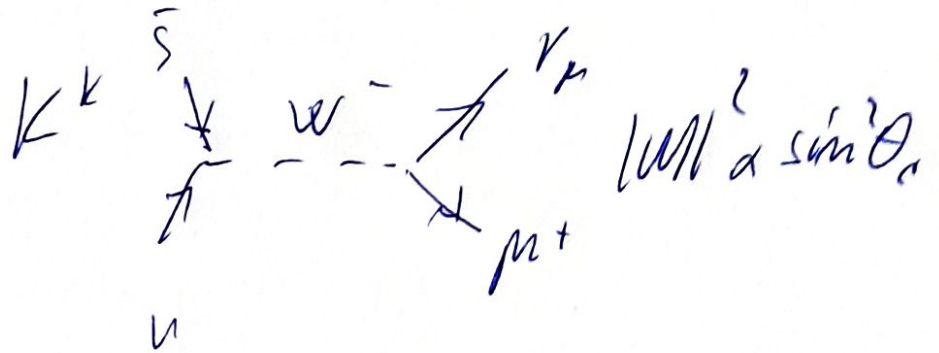
~~#~~ (takrat so se zavedali zgolj kvarkov u, d in s) predlagal, da v šibki int. nastopajo zadržirana stanja spodnjih kvarkov:

$$\begin{bmatrix} d' \\ s' \end{bmatrix} = \begin{bmatrix} \cos\theta_c & \sin\theta_c \\ -\sin\theta_c & \cos\theta_c \end{bmatrix} \begin{bmatrix} d \\ s \end{bmatrix}$$

Pri sklanjanju (interakciji) zgornjih in spodnjih kvarkov (preko W^+ oz. uabite šibke int.) dobimo

$$\begin{bmatrix} \bar{u} & \bar{c} \end{bmatrix} \begin{bmatrix} d' \\ s' \end{bmatrix} = \bar{u}d \cos\theta_c + \bar{u}s \sin\theta_c - \bar{c}d \sin\theta_c + \bar{c}s \cos\theta_c$$

⇒ torej

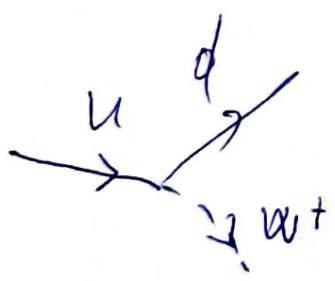

Na podlagi uveritev pogostosti
 zgornjih procesov: $\theta_c \approx 13^\circ$.

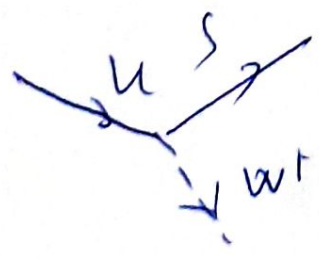
Kobayashi in Maskawa sta
 l. 1973 predlagala razširitev
 na 3 gener. kvarkov (čeprav še
 niso bili odkriti). Razlog~~je~~
 za to je bila razlaga
 kršitve CP.

$$\begin{bmatrix} d' \\ s' \\ b' \end{bmatrix} = V_{CKM} \begin{bmatrix} d \\ s \\ b \end{bmatrix}$$

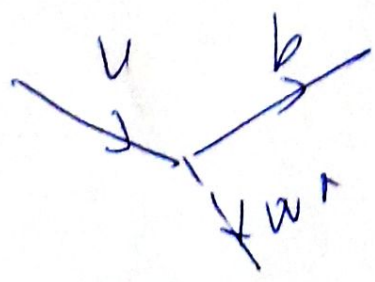
$$V_{CKM} = \begin{bmatrix} V_{ud} & V_{us} & V_{ub} \\ V_{cd} & V_{cs} & V_{cb} \\ V_{td} & V_{ts} & V_{tb} \end{bmatrix}$$

$\propto V_{ud}$

$\propto V_{us}$

$\propto V_{ub}$

Elem. V_{CKM} so kompleksni, (13)
 potrditi jih je dolžiti iz
 eksp. ~~Matr~~ Matrika CKM

je unitarna, $V_{CKM} V_{CKM}^{\dagger} = I$.

Eksp. data:

$$\begin{bmatrix} |V_{ud}| & |V_{us}| & |V_{ub}| \\ |V_{cd}| & |V_{cs}| & |V_{cb}| \\ |V_{td}| & |V_{ts}| & |V_{tb}| \end{bmatrix} \approx \begin{bmatrix} 0,974 & 0,225 & 0,003 \\ 0,225 & 0,973 & 0,041 \\ 0,001 & 0,040 & 0,999 \end{bmatrix}$$

Uporabna param.:

↓
 skoraj enotna!

$$V_{CKM} = \begin{bmatrix} 1 - \frac{\lambda^2}{2} & \lambda & A\lambda^3(\rho - i\eta) \\ -\lambda & 1 - \frac{\lambda^2}{2} & A\lambda^2 \\ A\lambda^3(1 - \rho - i\eta) & -A\lambda^2 & 1 \end{bmatrix} + \mathcal{O}(\lambda^4)$$